

A MAGYAR MŰVÉSZET SZELLEME ÉS SZEREPE

A MAGYAR művészet egy ezeréves kultúrának virága. Gyökerei régi századok televényébe nyúlnak le, színes szirmai egy művészethez mértéktelenséggel megáldott nép dús fantáziája nyitotta ki.

A magyar művészetnek ezeréves nemesi levelét csak olyanok tagadhathatják meg, akik nem ismerik régi művészetünk Szent István koráig visszanyúló emlékeit, az Árpádok, az Anjouk, Zsigmond és Mátyás alatt pompás kibontakozását, európai színvonalon álló mesterműveit, s a török uralomtól megosztott ország szomorú századaiban, csonkán is töretlen életerejét. A kételkedők nem hunyhatják be szemüket a pécsi, gyulafehérvári és kassai székesegyház, a jáki és a lébényi templom, a csütörtökhelyi Zápolya- és az esztergomi Bakócz-kápolna hatalmas kötömbjei és márványcsodái előtt, a Kolozsvári Testvérek délceg bronz Szent Györgye, Kolozsvári Tamásnak a reneszánsz új stílusát hirdető szárnyképei, Kassai István szentségházainak kőcsipkéi, az erdélyi reneszánsz magyar mestereinek virágos faragványai, Kecskeméti Péter vert ötvösművei, Szilasy János barokk ragyogású zománcái előtt. Ha a keresztény kultúra védelmében folytatott harcaink során a magyar művészet sok kiváló alkotása el is pusztult, vagy csak tragikus romjaiban maradt meg, még mindig elég műemlékünk hirdeti a régi magyar művészet nagyságát. De a magyar művészet szépségét és egységét hirdetik a trianoni határokon túl emelkedő műemlékeink, az ország művészeti integritásának ezek az éber őrei, izlésbeli, lelki közösségének néma hitvallói. Területileg elszakíthatták őket, de szellemileg soha, ma is részei a magyar művészet történeti egységének, megvalósítói a magyar izlés elképzeléseinek. Ha vannak is a tudomány kritikáját ki nem álló oly meddő törekvések, amelyek ezeket a magyarságtól elalkudni és kisebbségi sorsra juttatni akarják, átfaragni nem lehet őket, magyarságuk vitathatlan és változhatlan tény. Ennek a csonka országnak földjéből ép mostanában bukkannak fel a régi magyar művészet pompás emlékei, mintha csak kárpótolni akarnák elcsatolt társaikat. Szent István és az egész magyar királyság szülőhelyén, az esztergomi várhegyen ép a napokban ástuk ki a magyar királyok első palotáját és a XII. században III. Bélától emelt királyi kápolnát, amely remek románstílusú diszkapuzatával, faragványaival és freskóival a legjobb időben tesz ismételt tanúságot régi kultúránk fényéről.

A magyar művészet nem rögtönzés, hanem történeti kialakulás eredménye s irányát az első magyar király, Szent István szabta meg. A honfoglaló magyarok perzsa eredetű iparművészetet hoztak magukkal. A magyarság művészi orientációja azonban a kereszténység felvételével megváltozott, s azóta máig a nyugati művészet aktív részese. A nagy kultúrnemzetekkel élte és éli át a nyugati, az európai művészet áramlatait és stíluskorszakait, a román stílustól kezdve a legújabb törekvésekig. Végigjárta az európai stílus útjait, de a maga lábán is tudott járni. Ép európaiságát bizonyította azzal,

hogy a nyugat nagy stílusait átvette, magyarságát azáltal, hogy a maga fölfogása, ízlése, helyi követelményei és hagyományai szerint alakította át nemzetivé. Amidőn a magyarság művészete által is belekapcsolódott a nyugati művészetbe, ezt egyúttal a maga egyéni színeivel is gazdagította. Bár régi művészetünket a legtöbb szál Olaszországhoz fűzte, az olasz hatást már a középkorban ellensúlyozta a francia, később pedig a német művészet befolyása, s ez a nemzetivé átforgalmazott eklekticizmus megővta művészetünket az egyoldalúságtól s lehetővé tette nemzeti jellegének kifejlődését. Már a középkorban érvényre jutó olyan magyar kultúrprogram volt ez, amelyet ma is magunkévá tehetünk és haszonnal folytathatunk. Mindjárt az Árpád-kor elején a román stílust Olaszországból, Lombardiából vettük át, azonban mihamar, főként a szerzetes rendek és III. Béla házasságai révén a francia művészetet is megismertük. E hatások mellett népvándorláskori és honfoglaláskori művészetünk elemei is felszívódtak sajátos jegyekkel bíró román építészetünkbe és szobrászatunkba. A gótika korában természetesen a francia hatás erősödött, mert hiszen maga a gótikus stílus Franciaországban keletkezett s onnan terjedt el és vált korstílussá Európaszerte. A kassai székesegyház alaprajza egyezik ugyan a braisnei St.-Yved templommal, szabadabb felépítése, külső képeinek rendszertelenebb és egyúttal festőibb benyomása élénken különbözik akár a braisnei templomtól, akár más francia gótikus templomoktól, a párisi Notre-Dametől, a chartresi, vagy a reimsi katedrálisától. Magyar gótika ez a francia eredet ellenére. S a Kárpátok övezte országban egyszerűbb gótikus templomainkon is kialakult egységes stílus, amelyet bizonyos festőiség, s a magas tornyok lándzsaalakú sisakját szegélyező négy kis fiatorony jellemez, s ez a típus átment a falusi faépítészetbe is, mint az elszakított «fatornyos hazának» templomai. A Hunyadiak várkastélya, Vajda-Hunyad is franciás; zártabb, tömör faltömegeivel, egyszerűbb tagozásával, áttekinthető beosztásával azonban élénken különbözik a Loirementi kastélyoktól. A harcokra berendezett komorabb magyar életet fejezi ki, semmint francia módra a játékos derűt. A felsőmagyarországi reneszánsz kastélyok pártázatos oromkiképzésükkel messzire került stílusleszármazottai a velencei és velencevidéki építészetnek, mégis mekkora a különbség a Kárpátok bércei alatt emelkedő fricsi vagy bethlenfalvi kastély és a késmárki Thököly vár zordabb szépsége, magyar alakokkal és magyaros ornamentikával díszített keményvágású pártázata, tömör falazata, erőteljesen keretelt egyszerű ablakosor és a velencei lagunák selymes vízében tükröződő márványcsipkés, kecses palazzók között. Mintha nem ugyanebből a stílusgyökérből nőttek volna ki, mintha más stílushoz tartoznának, s valóban más stílust képviselnek, más ízlést és más életkörülményeket fejeznek ki, más a nyersanyaguk és más a természeti környezetük, amelybe azokat sorsuk állította. Magyar az egyik, olasz a másik. A gyakran sarokbástyákkal megerősített erdélyi reneszánsz kastélyokat biztonságot szolgáló zárt falak, belül egyszerű, nyájas tornácok, a befelé élő magyar léleknek őszinte kifejezői, jellemzik. Az erdélyi fejedelemség művészetére és az egész erdélyi lelkiségre jellemző józan konzervativizmus nyer abban kifejezést, hogy divatjuk egész a XVIII. századig elhúzódott, mint ahogy a felvidéki reneszánsz utolsó csökevényeivel a XVIII. században, sőt a XIX. század elején is találkozunk, amidőn az ország nagy részét meghódította már a barokknak Olaszországból és Ausztriából érkezett nyugtalan, új korstílus. Azonban a barokot is, különösen Kassán és az északkeleti Felvidéken önálló stílussá alakították át a helyi körülmények

és ízlési hagyományok. Ha a művészettörténet reflektorfényével végig világítjuk a régi magyar szobrászat és festészet útját, azon is felismerhetjük a magyar ízlés, a magyar stílus kifermelését. Középkori templomaink falait gyakran díszítették falfestményekkel, ezek azonban, ha sok esetben olasz hatást tüntetnek is fel, egész dekoratív felfogásukban különböznek az olaszoktól. A magyar falkép stílusa nem azonos a Giotto értelmében vett freskóval. Elsősorban díszíteni akar, s a falat nem ürügyül használja hatalmas képkompozíciókra; gyakran találkozunk rajtuk nemzeti szentjeink és azok legendiának ábrázolásával. Különösen Szent László legendája volt népszerű, amelyet sok naiv és kedves vonással adtak elő. Kivált Erdélyben szerették a virágos famennyezeteket, amelyek díszítő stílusában egyénien keveredik az olasz reneszánsz a magyar népművészet frissességével. A régi magyar festészet legszebben a szárnyasoltárokra virágzott ki, a XV. és XVI. században. Ezeken is találkozunk előbb német, majd olasz hatással, ami azonban nem egyéb az európai stílus divatok tudomásul vételénél, mert ezeket a hatásokat a magyar művészet géniusza itt is át tudta formálni, s magyar lélekkel megtölteni. Hogy ez valóban nemzeti műformánk, bizonyítja az a körülmény is, hogy magában Felső-Magyarországon több emléke maradt fenn, mint egész Németországban, ahonnan némely elfogult külföldi író származtatni szeretné. A művészettörténetileg gyakorlott szem, de a laikusabb szemlélő is azonnal észre veszi a különbségeket a magyar és a német szárnyasoltárok között, még olyan vidékeken is, ahol főképp a metszetek, Schongauer, Dürer és társai metszetei nyomán erősebb német hatás szűrődött be. A magyar szárnyasoltárfestészetre, akár csak régi szobrászatunkra, jellemző az egyszerűbb, nyersebb technikai kezelés, a leegyszerűsített formaadás, a lényegnek világos szemléltetése, a lekerekített formák, a ritmikus vonalvezetés, az olaszos szépségideállal rokon arcok, a németes torzítástól való idegenkedés, a kevés alakkal történő világos képszerkesztés, inkább lírai, mint drámai kifejezés, nyugodt és méltóságos tartás, szemben a korabeli német művészet elferdült, groteszk alakjaival, a friss és élénk színezés: mind olyan vonások, amelyek a magyar szellemi és lelki alkatra, a magyar józanságra és mérsékletre, a nyugodtabb magyar életformára is jellemzők, a nemzeti lélek, a nemzeti fantázia őszinte megnyilatkozásai.

A magyar művészet nemcsak át tudta alakítani a külföldi hatásokat, hanem, különösen a késői középkorban, a reneszánsz idején és a XIX. században nem egyszer új stílustörékvések előfutára volt, s az egyetemes európai művészetet fényes művésztelenségekkel és remekművekkel ajándékozta meg. A jáki templom román és gótikus keveredésű átmeneti stílusa átterjedt a szomszédos Ausztriába és Horvátországba. A jáki műhely mesterei építették és díszítették a bécsi Szent István templom legrégebbi részét, a főbejáratot, az ú. n. Óriáskaput (Riesentor); mint ahogy a XV. században kassai mesterek dolgoztak a bécsi templomon, amelynek némely része ép ezért mutat meglepő hasonlóságot a kassai dómmal, s hozzáfűzhetjük, hogy maga Mátyás is, Bécs büszke várának egy ideig ura, építkezett a Szent István templomon. Ugyancsak kassai művész, a Bécsben is működött Jakab mester indította el a XV. század első felében a középkorból kiszabaduló német és osztrák szobrászat új stílusát. Nagy Lajos nagy magyar századában, amely fénykora a magyar művészetnek is, a Kolozsvári Testvérek szobrászata megelőzi az európai fejlődést. A prágai Hradsinon álló Szent György lovasszobruk a kereszténykori művészetben az első szabadon álló lovasszobor. A stilizáló

középkori művészet korában a friss és közvetlen természeti megfigyelés tekintetében megelőzi a reneszánszot, s előkészíti annak olyan mesterműveit, mint Donatello Gattamelataját és Verrocchio Colleoni szobrát. A félszázaddal későbbi Kolozsvári Tamás festő a garamszentbenedeki apátsági templom számára 1427-ben festett és ma az Esztergomi Keresztény Múzeumban őrzött nagy szárnyas oltárán a késői gótikát német és olasz hatás alatt egyéni módon vezeti át a realizmus új stílusába. A reneszánszot Magyarország Olaszországból elsőnek vette át, korábban, mint bármely más ország, beleértve Francia- és Németországot. Az imént feltárt esztergomi egykori királyi utóbb érseki palotában napfényre került s Filippino Lippi stílusában készült pompás freskók is ezt bizonyítják. Mátyás reneszánsz udvara az elsők közt tündökölt Európában, egysorban a nagy olasz reneszánsz fejedelmek, Mediciék, Esték és Sforzáék udvari kultúrájával és művészetével. A régi magyar ötvösség nem egy olyan műformát és technikát hozott létre, amelyet átvett a külföld is, ahol a magyar ötvösműveket és ötvösmestereket szívesen fogadták.

Mindenki ismeri azokat a fényes neveket, Markó Károlyét, Munkácsyét, Paál Lászlóét, Szinyei-Merse Pálét, amelyeket a nemzetközi elismerés a XIX. század legnagyobbjai közé emelt. Ma már köztudomású, hogy Szinyei-Merse Pál egyik megindítója volt az impresszionista festészetnek, amelynek fényproblémáit a franciákkal, Manet-val és társaival egyidőben vetette föl. A 900-as évek iparművészeti törekvéseiben Magyarország vezető szerepet töltött be, s színvonalát a mai nehéz körülmények között is tartja, amiben nagy része van a külföldön is mintaszerűnek tartott Iparművészeti Iskolánknak. Az elsők között vezette be a műhelyoktatást, a modern iparművészeti paedagógiának ma Európaszerte követett elvét. Modern egyházművészetünk, amely a legújabb időben annyi fiatal tehetséget hódított meg, a tavasszal a Rómában tartott nagy nemzetközi kiállításon a külföldi sajtó, a művészek, hozzáértők és a nagyközönség egyhangú votuma szerint az első helyen áll ma Európában, s dicsőséget szerez a Regnum Marianumnak, de az egész országnak is. Európai visszhangú sikerét annak köszönhetette, hogy a komoly modern művészeti törekvéseket egyensúlyba és maradéktalan összhangba tudta hozni a liturgikus előírásokkal és az egyházművészet céljaival, s megmutatta, hogy a komoly elmélyülés mellett a modern művészet is alkalmas Isten házának díszítésére, a hívők ájtatosságának fölkelésére, a templom szent misztériumának szolgálatára és misztikus hangulatának fölkelésére.

A régi magyar művészet európai szerepét és bekapcsolódását fejezik ki azok a külföldi művészek, elsősorban olaszok, akik Magyarországon dolgoztak és a külföldre már a középkor óta kikerült magyar művészek, akikre akár Sienában és Ferrarában, Béctől kezdve nyugatra Kölnön át Párisig és Versaillesig, Svájcban, Lengyelországtól egész Moszkváig rátalálunk. A környező országokba a nyugati stílusokat magyarországi fogalmazásukban különösen a reneszánsz idején ezek a vándorművészek közvetítették. A régi magyar művészetnek a nagy európai művészet keretében az volt a hivatása és egyúttal érdeme, hogy a nyugati stílusokat a környező országokba közvetítette, hogy a nyugati művészetnek kelet felé utolsó állomása, őrszeme volt.

A mai magyar művészet híven követi történeti misszióját. A magyar művészi zseni ma is ott áll az európai fronton és sikerrel küzd a magyar szellem elismertetéseért, szerez babért külföldön hazájának, akkor amikor erre legnagyobb szüksége van. A trianoni magyarság egyik legnagyobb vigasz-

talása és buzdítása az a sok fényes siker, amit művészeink, s kivált a jövőt jelentő fiatalok, friss, bátor és gyökeresen magyar tehetségükkel a nemzetközi tárlatok nagy vetélkedésében aratnak. Ezeket a sikereket nemzeti jövőnk szempontjából nem lehet eléggé megbecsülni és méltányolni. Ennek a lenyomorított kis országnak művészetét a nagy, gazdag és boldog európai nemzetekkel egy rangra emelik. Reprezentatív művészünk, zseni exportunk szerencsére annyi van, mint kevés más országnak. Modern művészetünk ma külön nagy internacionális érték a magyarság számára, külföldi sikereivel épügy szolgálja a magyar jövőt, mint az író, tudós, muzsikus, a politikus vagy a diplomata, de a nemzeti élet fontos tényezője itthon is. A mai magyar művész a szebb magyar életért és a szebb magyar jövőért dolgozik.

A művész magasabb értelemben nemcsak optikai szemfényvesztő, aki a valóságot mesterségbeli ügyességgel elének állítja, a valóságot, amint közönségesen mondani szokás «élethűen» lemásolja. A művészet nem szakadhat el ugyan a valóságtól, ez maga azonban nem elég a művészethez. Az igazi művész nemcsak ügyeskezü *routinier*, hanem költő és művész, filozófus és szent varázsló egy személyben, a magasabb emberiesség kifejezője. A valóságot magyarázza, s ha abból indul is ki, azon felülemelkedik. A valóságot a maga belső látomásából vetíti ki, megkapó eszközökkel, szinte új valóságot, művészi valóságot teremt. Alkot, újjá alkot, produkál, nemcsak reprodukál. Nem éri be a materiális, mindennapi valósággal, annak lelkét, erkölcsi és értelmi tartalmát keresi és szólaltatja meg. A művészet legméltóbb tárgyát, nemcsak testi, hanem lelki értelmében vett modelljét, magát az embert szenttamási értelemben, a test és a lélek misztikus dualizmusában tekinti. Esméket és eszményeket, érzéseket, világnézetet tolmácsol. Kifejezi korát és népét, azzal együtt érez, egy ritmusra dobban szíve, vágyait és álmait fejezi ki, vigasztalja, meghatja, felemeli. A művészet varázslatával vezetője a társadalomnak és nemzetnek, akár az államférfi, az író, a tudós. Szerepe több, mint a szem gyönyörködtetése, s ezért felelőssége is nagyobb. Különösen előtérbe lép ez a szerepe oly korban, mint éppen a mai is, amely új világot és új embert formál. A mai magyar művésznak annál inkább tisztában kell lennie e hivatással, mert egy összeomlott országot segít építeni, s mert egy porba sujtott népet kell a maga megkapó eszközeivel a küzdelemre megacéloznia. Segíti mintázni az új magyart, a bátor ifjúságot, amely a fáradt apák helyébe lép.

Az igazi művész mindig korszerű és mindig nemzeti, kivéve ha fitogtatva és nagyon az akar lenni. Az igazi nemzeti művészet program nélkül is az, mert spontán és őszinte. Nem az etnográfikum, vagy a téma teszi azzá, vagy a faji jelleg antropológiai kidomborítása, hanem a lényeg, a lélek, a látási mód, a fantázia ritmusa, szóval nem a külsőség, hanem a belső. A magyar stílust nem lehet előírni, csak utólag leolvasni a kiváló magyar művészek alkotásaiból. Akik nagyon akartak magyar építészetet teremteni, mint a pesti Vigadó mestere, Feszl Frigyes, vagy Lechner Ödön, s külsőségekben, néprajzi hozzátételekben próbálták azt létrehozni, kísérletük zseniális művészek eltévelyedése maradt és nem volt, nem lehetett szerves folytatásuk. Se a cifraszűr, se a pödört bajusz még nem magyar művészet. A magyar stílus problémája mélyebben rejlik, a magyar elképzelésben és látásmódban, a magyar hangulatban, a magyar művészet történetileg kialakult, s a magyar léleknek századokon át lényegileg változatlanul rezgő jellegében, amely csak a korszerű kifejezésben jelenik meg koronként különböző módon. Nemzeti

minden magyar művész, aki őszintén magát adja, s annál nemzetibb, mennél egyénibb és kiválóbb a műve. Nemzeti szép minden művészi szép, amit kiváló magyar művész alkot. Nem lehet nemzeti, aki régi, vagy újabb külföldi stílusokat és mestereket másol és utánoz. Az újítás épügy nemzeti érték, mint a hagyományok tiszteletén alapuló művészet, sőt valóban csak akkor az, ha maga is újat mond s a multat nem egyszerűen plagizálja. Az új művészet, minden komoly új művészeti törekvés a nemzet életerejének és élni tudásának bizonyítéka, ezt becsüli és érti meg a külföld is. A friss hajtásnak jobban kell örülnünk, mint az elszáradt ágaknak. A művészeti újításoktól, ha komoly formában jelennek meg, nem kell félni azt a nemzetet, amelynek művészetét Szent István, Nagy Lajos és Mátyás vezették mindig új utakra, kapcsolták mindig újra Európába. S az újító fiatalokat, akikben buzog a tettekrekeszség, ha természetszerűleg túlzásba is esnek, nem ököllel, hanem Szent Ferenc szeretetének simogató jóságával, jó szóval és jó tanáccsal kell fogadni. Sokan elfelejtik, hogy a kritika fogalma nem azonos a lekritizálással. A kritikához tudáson és izlésen kívül szeretet is kell. Ezeket az elveket kell követnie az igazi nemzeti kritikának.

Aki ismeri a modern művészeti mozgalmakat, tudni fogja, hogy a legmodernebb, a legszélsőbb magyar művész is csak enyhe jobbközépen áll bizonyos külföldi, párisi és milánói, bruxellesi vagy londoni esztétikai szélsőségekkel szemben. A mai magyar művészetet épügy a józanság és mérséklet jellemzi, mint a régít, a túlzásokat épügy kerüli, mint ahogy középkori művészetünk idegenkedett az akkori német művészet torz fintoaraitól. Történeti távlatból tekintve, a mai magyar művészetnek ugyanazok az alapvető sajátosságai, mint a réginek, mert ugyanazon nemzeti lélekből fakadnak, ugyanazon művészi fejlődés folytonosságát fejezik ki, azaz a tiszta természetszemlélet és világos kép- vagy szoboralkotás, nyersebb, bátrabb és szabadabb technikai kezelés, a festészetben ragyogó színézés, inkább lírai, mint drámai hangulat, a szónok nem irodalmi, hanem művészi értelmében. A nemzeti jelleg és a modern művészet egymáshoz való viszonyát sokan félre értik: alapjában ép fordítottja annak, ahogyan a modern művészet, s minden újítás ádáz ellenségei képzelik. Eltekintve attól, hogy a nemzetnek vitális érdeke a hagyományoktól el nem szakadó, s a nemzeti érzés nagy országútján járó haladás; ha körülnézünk Európában, azt találjuk, hogy a legizzóbb nacionalista államnak, Mussolini Olaszországának az államtól dédelgetett művésze bátor újítás, az internacionális Szovjeté pedig a maradiság, a nyers naturalizmus legnyárpolgáribb formáiban; az építészetben pedig a Szovjet programja ma a klasszicizmus és a népies építkezés, mert a modern racionalis építészetben politikai ellenfelének, a német burzsuj építészetnek megnyilatkozását látja.

Ma Európaszerte növekszik az állam befolyása a művészetre. Az általános elszegényedés, a magántökének lemorzsolódása, a gazdasági válság folytán az a helyzet, hogy az Egyház mellett ma az állam jóformán az utolsó mecénás, mert hiszen a magán-mecénások ma már inkább eladnak, mint vesznek. Ez a helyzet fokozottabban áll a szegény Magyarországra. A régibb liberális gazdasági és államformák idején a művészet idegenkedett az állami beavatkozástól, s az államot csak mint megrendelőt respektálta. E fölfogás szerint az államnak a művészetrel szemben csak kötelességei vannak, míg ma sok helyütt az állam jogait helyezik előtérbe. Az egészséges út a középben van: az államnak a művészetrel szemben jogai, de kötelességei is vannak.

A jogok azonban nem a büröt és az íróasztalt jelentik, hanem az állam-eszmények magasabb inspirációját, a művészet igénybevételét a nagy nemzeti feladatok teljesítésében, a művészek közreműködését a nemzeti gondolatok és célok propagálásában, előkészítésében, megvalósításában. Az állam nem írhat elő hivatalos stílust, mert ez csak megmerevedésre, protekcionizmusra, helytelen szelekcióra vezetne. Az államnak minden stílus jó, amely valóban komoly és művészi.

A művészetpártolásban az állam nem lehet karitatív. Karitatív feladatát más módon végzi el. Az állam fölötté áll úgy a politikai, mint a művészeti pártoknak, mert valamennyit magában foglalja.

Sok helyütt, így Olaszországban maga az állam szervezi meg a művészeket, s maguknak a művészeknek érdekében kizárja a kontárokat, mert az esztétikai értelemben vett művészi proletariátus époly veszedelmes, mint minden más szellemi proletariátus. Az állam és a társadalom nemcsak a művészetnek és általában a kultúrának, de magának a művészetnek is jót tesz, ha a gyenge művészt, szóval a nem-művész művészt más produktív pályákra tereli. Az államnak ma belső életében és külső propagandájában fontos fegyvertársa a művészet, mert olyan fegyverrel rendelkezik, amely ellenállhatlan.

A művészet a mai Magyarországon sem luxus cikk, nem is csak kísérő jelenség, hanem magasabb misszióra szánt tényezője az államnak és a társadalomnak. Művészetünk a magyar élet, a magyar munka szerves része, a nemzeti lélek egyik életformája. A magyar művész kovácsa annak a magyar energiának, amelyre belső megújulásunkban és külső küzdelmeinkben a szent magyar jövő érdekében egyformán szükségünk van. *Gerevich Tibor.*

GÁBRISKA KARÁCSONYA.

KINT a tornyokban karácsonyt zendítettek a harangok. Csordapásztorok jődögéltek messzi pusztáról, havas majorokról tisztességet tenni a betlehemi Királynak. Kóringyások legényserege járta a kalácsszagú utcákat és csengős botjukkal megveregették az ablakokat :

ÖrvendjeteK, megszületett
Betlehemben a szeretet,
Dicsőség, békesség . . .

* * *

— Na, mit ölelgeted a kapufélfát? Ehen a cókmóKod, oszt lóduLj, pusztulj a háztól! Színedet se lássam te rossz kutya, te! Nem hallgatsz anyád szavára? Fel is út, le is út, takarodj, amerre látsz! . . .

Takarodott is Gábriska a háztól, de még szülfalujából is. Béresnek állt túl a Körösön. Híre járt, tudta az anyja is, de nem gondolt vele :

— Ahogy szórja, úgy szedi. Lássa sorát.

Látta is szegényfeje. Hajtották mint a barmot, szakadásig. Még télen sem volt nyugsága. Éjfélekig morzsolt a padláson mécs nélkül. Mikor lemorzsolta a kiadott vékákat, ragadt szemmel végigdült a csutkán. De alig melegedett meg feje alatt a tengerizsák, már felcibálták :